

Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase seadusega muudetakse jäätmeseadust (edaspidi *JäätS*), et võtta üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/884, millega muudetakse direktiivi 2012/19/EL elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta (edaspidi *elektroonikaromude direktiiv*), ja täita sellest tulenevad kohustused.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/884 muudeti elektroonikaromude direktiivi ja viidi see kooskõlla Euroopa Liidu Kohtu kohtuasjas C-181/20¹ (edaspidi kohtuasi C-181/20 tehtud otsusega. Direktiivi muudatused on tehnilised ja täpsustavad. Eelnimetatud kohtuasjas C-181/20 tehti otsus, et päikesepaneelide puhul ei rakendu laiendatud tootjavastutusest tingitud kulude kandmisele tagasiulatuva jõu põhimõte. Direktiivi muudatusega täpsustati laiendatud tootjavastutuse jõustumise kuupäeva päikesepaneelide ning avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete puhul ning nende tootjate jäätmekäitluskulude kandmist. Päikesepaneelid lisati direktiivi 2012/19/EL reguleerimisalasse 13. augustil 2012, paigutades need direktiivi artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud I ja II lisa 4. kategooriasse. Muudatuse järel kohaldatakse tootjavastutust alates 13. augustist 2012 turule lastud päikesepaneelide ning alates 15. augustist 2018 turule lastud avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete puhul. Lisaks täpsustati päikesepaneelide ja avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete märgistamise kohustuse jõustumist, märgistada tuleb alates 13. augustist 2012 turule lastud päikesepaneelid ning alates 15. augustist 2018 turule lastud avatud reguleerimisalasse kuuluvad elektri- ja elektroonikaseadmed. Elektroonikaromude direktiivis ajakohastati ka viide Euroopa standardile EN 50419², mis asendati viitega standardile EN 50419:2022.

Jäätmeseaduse muudatustega võetakse direktiivi muudatused üle, täpsustades laiendatud tootjavastutuse jõustumise kuupäeva päikesepaneelide puhul ning avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete puhul. Alates sellest kuupäevast peavad nii kodumajapidamiste kui ka muude kasutajate jaoks turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad tagama nendest toodetest tekkivate jäätmete käitlemise rahastamise. Muudatuse järgi kohaldatakse tootjavastutust alates 13. augustist 2012 turule lastud päikesepaneelide ning alates 15. augustist 2018 turule lastud avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete puhul.

Muudatusel on õigusselgust tagav mõju ning see ei muuda kehtivat põhimõtet. Muudatus ei mõjuta huvigruppe, kuna laiendatud tootjavastutus kohaldub alates 13. augustist 2012 turule lastud päikesepaneelide ning alates 15. augustist 2018 turule lastud avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete puhul.

Eesti tootjatele ja tootjate ühendustele on eelnõuga kavandatud muudatus väikese mõjuga. Eestis kasvas päikesepaneelide kasutuselevõtt 2012. aastal elektrituruseaduse muudatuse ja toetusmeetmete tõttu. Elektrituruseadust muudeti 01.01.2011, misjärel lubas see tavakodanikul

¹ Euroopa Kohtu (suurkoja) 25. jaanuari 2022. aasta otsus (Nejvyšší soudi eelotsusetaotlus – Tšehhi Vabariik) – VYSOČINA WIND a.s. vs. Česká republika – Ministerstvo životního prostředí (kohtuasi C-181/20) (ELT C 222, 6.7.2020).

² Euroopa standard, mis käsitleb elektri- ja elektroonikaseadmete märgistamist seoses elektri-ja elektroonikaromu eraldi kogumisega.

endale ise elektrit toota ja ülejäägi võrku müüa. Aastal 2012 hakati toetama väikeelamute omanikele suunatud taastuvenergia kasutuselevõttu. Eleringi kodulehel on avaldatud võrguga ühendatud tootmismoodulite andmed³, selle tabeli kohaselt oli enne 13. augustit 2012 võrguga liitunud vaid üks mikrotootja liitumisvõimsusega 3 kW. See tähendab *ca* 11 paneeli kogukaaluga 207 kilogrammi⁴ ning nende paneelide jäätmekäitluse tasu on 49,68–82,8 eurot⁵.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

JäätS-i muutmise seaduse eelnõu on ette valmistanud Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakonna tootjavastutuse ja ohtlike jäätmete valdkonna juht Piret Otsason (626 2859, piret.otsason@kliimaministeerium.ee). Eelnõu õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Kätlin Oeselt (626 0798, kathlin.oeselt@kliimaministeerium.ee). Eelnõu toimetas keeleliselt Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Inge Mehide (inge.mehide@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega. Eelnõukohase seadusega võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/884, millega muudetakse elektroonikaromude direktiivi.

Eelnõukohase seadusega muudetakse JäätS-i redaktsiooni RT I, 31.12.2024, 7.

Eelnõu ei ole seotud ühegi muu menetluses oleva eelnõuga ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõukohase seadusega ei muudeta konstitutsioonilisi seadusi.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälte enamus.

Eelnõu on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normide, Eesti Vabariigi suhtes jõustunud välislepingute ning Euroopa Liidu õigusega.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu vahetu eesmärk on võtta riigisisesse õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/884.

Direktiivi ülevõtmise ja eelnõukohase seaduse peamine eesmärk on täpsustada laiendatud tootjavastutuse jõustumise aega päikesepaneelide ja avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete puhul.

³ Võrguga ühendatud tootmismoodulite andmed_2025.xlsx, [Elektrivõrguga liitumine | Elering](#).

⁴ Päikesepaneel alumiiniumraamiga võimsusega 270 vatti kaalub 18,6 kilogrammi, [End-of-Life Management: Solar Photovoltaic Panels](#).

⁵ 2023. aastal oli Eestist Hollandisse saadetavate päikesepaneelide jäätmete käitluse tasu 400 eurot/t ning Eesti jäätmekäitleja päikesepaneelide jäätmete käitluse tasu keskmiselt 240 eurot/t.

Enne seaduseelnõu ja seletuskirja koostamist ei ole koostatud väljatöötamiskavatsust, kuna tegemist on Euroopa Liidu õiguse rakendamisega (hea õigusloome ja normitehnika eeskiri § 1 lg 2 p 2), samuti peab eelnõu menetlus olema kiireloomuline (samas p 1): direktiivi ülevõtmise tähtaeg on 9. oktoober 2025.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist, millest esimesega muudetakse ja täiendatakse JäätS-i ja teise paragrahviga reguleeritakse seaduse jõustumise aega.

Paragrahv 1 sätestab jäätmeseaduses tehtavad muudatused.

JäätS-i § 26² esitatakse uuesti

Kuna §-s 26² tuleb teha arvukalt muudatusi, võetakse need kokku ühe muudatusena, vastasel juhul muutuksid iga üksiku lõike muutmise, viite asendamise ja uue lõike lisamise vormelid raskesti jälgitavaks.

JäätS-i § 26² lõige 1 (kodumajapidamise seadmed)

Lõikes 1 tuuakse välja kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumise, töötlemise, taaskasutamise ja keskkonnaohutu kõrvaldamise kulude kandmise kohustused. Lõikes 1 täpsustatakse aega, millal kohaldub kodumajapidamiste elektroonikaromude käitluse kulude kandmine päikesepaneelide ja avatud reguleerimisalas olevate elektroonikaseadmete tootjatele. Päikesepaneelid lisati direktiivi 2012/19/EL reguleerimisalasse 13. augustil 2012, paigutades need artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud I ja II lisa 4. kategooriasse. Seega saab alates 13. augustist 2012 turule lastud päikesepaneelide tootjatelt nõuda päikesepaneelide jäätmekäitluse kulude kandmist.

15. augustil 2018 lisati elektroonikaromude direktiivi avatud reguleerimisala, kuhu kuuluvad kõik elektri- ja elektroonikaseadmed, mida kasutatakse tõenäoliselt nii kodumajapidamistes kui ka mujal. Inglise keeles kasutatakse selliste seadmete jaoks terminit *dual use equipment* ehk kahetise kasutusega seadmed. Need on nt valgustussüsteemid, kasutajaterminalid ja -süsteemid, tüübikinnitusega kahe- ja kolmevõimsusega elektrisõidukid (tasakaaluliikurid, elektritõukerattad, elektrijalggrattad). Seega saab alates 15. augustist 2018 turule lastud avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete tootjatelt nõuda avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmekäitluse kulude kandmist.

JäätS-i § 26² lõige 1 punkt 1

JäätS-i § 26² lõike 1 punktiga 1 võetakse üle elektroonikaromude direktiivi artikli 12 lõike 1 punkti a säte. Elektri- ja elektroonikaseadmete tootja kannab **pärast 13. augustit 2005** turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud ja kogumiskohta toodud **kodumajapidamiste elektroonikaromude jäätmekäitluse kulud**, välja arvatud **päikesepaneelide puhul**.

Päikesepaneelid lisati direktiivi 2012/19/EL reguleerimisalasse 13. augustil 2012, paigutades need artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud I ja II lisa 4. kategooriasse. Kohtuasjas C-181/20 otsustati, et päikesepaneelide puhul ei rakendu laiendatud tootjavastutusest tingitud kulude kandmisele tagasiulatuva jõu põhimõte. Kohus otsustas, et päikesepaneelide tootjatelt ei saa nõuda laiendatud tootjavastutuse kulude kandmist tagasiulatuvalt ning päikesepaneelide tootjatelt saab nõuda päikesepaneelidest tekkinud elektroonikajäätmekäitluse kulude kandmist alates 13. augustist 2012. Kuna päikesepaneelide puhul jõustus laiendatud tootjavastutus 13. augustil 2012, tuuakse punktis a selgelt välja, et päikesepaneelide tootjad ei

pea kandma pärast 13. augustit 2005 turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete käitluse kulusid.

JäätS-i § 26² lõige 1 punkt 2

JäätS-i § 26² lõike 1 punktiga 2 võetakse üle elektroonikaromude direktiivi artikli 12 lõike 1 punkti b säte. Punktis 2 tuuakse välja kuupäev, millest alates turule lastud kodumajapidamiste päikesepaneelide puhul peab päikesepaneelide tootja kandma nendest tekkinud jäätmete käitluse kulud. Päikesepaneelide tootja peab kandma **alates 13. augustist 2012 turule lastud kodumajapidamise päikesepaneelidest tekkinud jäätmete käitluse kulud**.

Päikesepaneelid lisati direktiivi 2012/19/EL reguleerimisalasse 13. augustil 2012, paigutades need direktiivi artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud I ja II lisa 4. kategooriasse. Kohtuasjas C-181/20 otsustati, et päikesepaneelide tootjatele jõustus elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate laiendatud tootjavastutus 13. augustil 2012 ja alates sellest kuupäevast turule lastud päikesepaneelide eest saab nõuda päikesepaneelide tootjalt päikesepaneelidest tekkinud elektroonikajäätmete käitluse kulude kandmist.

JäätS-i § 26² lõige 1 punkt 3

JäätS-i § 26² lõike 1 punktiga 3 võetakse üle elektroonikaromude direktiivi artikli 12 lõike 1 punkti c säte. Punktis 3 tuuakse välja kuupäev, millest alates turule lastud **avatud reguleerimisala** elektri- ja elektroonikaseadmete tootja peab kandma **kodumajapidamiste elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete** käitluse kulud.

15. augustil 2018 lisati elektroonikaromude direktiivi avatud reguleerimisala, kuhu kuuluvad kõik elektri- ja elektroonikaseadmed, mida kasutatakse tõenäoliselt nii kodumajapidamises kui ka mujal. Inglise keeles kasutatakse selliste seadmete jaoks terminit *dual use equipment* ehk kahetise kasutusega seadmed; need on nt valgustussüsteemid, kasutajaterminalid ja -süsteemid, tüübikinnitusega kahe rattalised elektrisõidukid (tasakaaluliikurid, elektritõukerattad, elektrijalgrattad).

JäätS-i § 26² lõige 2

Lõikega 2 esitatakse uuesti kehtiv lõige 1¹. JäätS-i § 26² lõikes 4 sätestatakse termin elektroonikaromu, mis vastab elektroonikaromude direktiivi artikli 3 lõike 1 punktis e sätestatud terminile. Alakoost on osa, millel on oma tuvastatav funktsioon.

JäätS-i § 26² lõige 3

JäätS-i § 26² lõikes 3 võetakse üle elektroonikaromude direktiivi artikli 12 lõige 4. Lõikes 3 sätestatakse, et 13. augustil 2005 või enne seda turule lastud kodumajapidamiste elektri- ja elektroonikaseadmetest, **välja arvatud päikesepaneelidest**, tekkinud elektroonikajäätmete käitluse kulusid rahastatakse ühe või mitme süsteemi kaudu, milles kõik tootjad, kes nende kulude tekkimise ajal turul tegutsevad, osalevad proportsionaalselt nende turuosaga seda tüüpi seadmete turul. Päikesepaneelide puhul tuleb arvestada, et Eestis neid enne 2005. aastat turule ei lastud. Päikesepaneelide kasutamine hoogustus 2012. aastal.

JäätS-i § 26² lõige 4 (muude kasutajate kui kodumajapidamiste)

Lõikes 5 tuuakse välja muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumise, töötlemise, taaskasutamise ja keskkonnaohutu kõrvaldamise kulude kandmise kohustused. Lõikes 5 täpsustatakse aega, millal kohaldub muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektroonikaromude käitluse kulude kandmine päikesepaneelide ja avatud reguleerimisalas olevate elektroonikaseadmete tootjatele.

JäätS-i § 26² lõige 4 punkt 1

JäätS-i § 26² lõike 5 punktis 1 võetakse üle elektroonikaromude direktiivi artikli 13 lõike 1 punkti a säte. Lõike 5 punktis 1 sätestatakse, et elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad, välja arvatud päikesepaneelide tootjad, kannavad **muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektroonikaromude** kogumise, töötlemise, taaskasutamise ja keskkonnaohutu kõrvaldamise kulud, mis on tekkinud pärast 13. augustit 2005. Sätte kohaselt ei pea päikesepaneelide tootjad kandma **pärast 13. augustit 2005** turule lastud päikesepaneelide muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektroonikaromude käitluskulusid. Päikesepaneelid lisati direktiivi 2012/19/EL reguleerimisalasse 13. augustil 2012 ehk alates 13. augustist 2012 saab nõuda päikesepaneelide tootjatelt muude kui kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumise, töötlemise, taaskasutamise ja kõrvaldamise kulude kandmist.

Direktiivi (EL) 2024/884 põhjenduspunkti 4 kohaselt tunnistas Euroopa Liidu Kohus (edaspidi *EL-i kohus*) kohtuasjas C-181/20 tehtud otsuses kehtetuks direktiivi 2012/19/EL artikli 13 lõike 1 osas, mis puudutab ajavahemikul 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012 turule lastud päikesepaneele, põhjendamatult tagasiulatuva jõu tõttu. EL-i kohus leidis, et enne direktiivi 2012/19/EL vastuvõtmist jättis liidu seadusandja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/98/EÜ artikli 14 alusel liikmesriikidele valiku nõuda päikesepaneelidest tekkinud jäätmete käitlemisega seotud kulude kandmist praegustelt või varasematelt jäätmevaldajatelt või päikesepaneelide tootjalt või turustajalt. Seejärel kehtestas liidu seadusandja direktiivi 2012/19/EL artikli 13 lõikes 1 õigusnormi, mille kohaselt kannavad need kulud kõikides liikmesriikides tootjad, sealhulgas nende toodete puhul, mille tootjad olid turule lasknud juba direktiivi 2008/98/EÜ kehtivuse ajal. EL-i kohus leidis, et kõnealust õigusnormi tuleb käsitada tagasiulatuvalt kohaldatavana, mistõttu võib see rikkuda õiguskindluse põhimõtet, ning et kõnealune tagasiulatuvus muudab selle kehtetuks päikesepaneelide suhtes, mis on turule lastud enne direktiivi 2012/19/EL jõustumist. Direktiivi (EL) 2024/884 põhjenduspunkti 6 kohaselt tähendab EL-i kohtu otsus otseselt, et direktiivi 2012/19/EL artikli 13 lõiget 1 tuleks muuta nii, et see ei oleks kohaldatav muude kasutajate kui kodumajapidamiste sellistest päikesepaneelidest tekkinud jäätmete suhtes, mis on turule lastud ajavahemikul 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012. Lisaks on EL-i kohtu otsuses esitatud kaalutlusi arvesse võttes vaja muuta direktiivi 2012/19/EL ka seoses selliste kodumajapidamiste päikesepaneelidest tekkinud jäätmete käitluse rahastamisega, mille suhtes kohaldatakse direktiivi 2012/19/EL artiklit 12, ning seoses muude elektri- ja elektroonikaseadmetega nii kodumajapidamistest kui ka muudelt kasutajatelt kui kodumajapidamistelt pärit jäätmete puhul, mis on päikesepaneelidest tekkinud jäätmetega võrreldavas olukorras.

JäätS-i § 26² lõige 4 punkt 2

JäätS-i § 26² lõike 5 punktiga 2 võetakse üle elektroonikaromude direktiivi artikli 13 lõike 1 punkti b säte. Punktis 2 tuuakse välja kuupäev, millest alates turule lastud päikesepaneelide tootja peab kandma **muude kasutajate kui kodumajapidamiste päikesepaneelide jäätmete** kogumise, töötlemise, taaskasutamise ja keskkonnaohutu kõrvaldamise kulud. Kuna päikesepaneelid lisati direktiivi 2012/19/EL reguleerimisalasse 13. augustil 2012, peavad päikesepaneelide tootjad kandma alates 13. augustist 2012 turule lastud muude kasutajate kui kodumajapidamiste päikesepaneelide jäätmete käitluse kulud. Päikesepaneelide puhul tuleb arvestada, et Eestis neid enne 2005. aastat turule ei lastud. Päikesepaneelide kasutamine hoogustus 2012. aastal.

JäätS-i § 26² lõige 4 punkt 3

JäätS-i § 26² lõike 5 punktiga 3 võetakse üle elektroonikaromude direktiivi artikli 13 lõike 1 punkti c säte. Punktis 3 tuuakse välja kuupäev, millest alates turule lastud avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad peavad kandma **muude kasutajate kui kodumajapidamiste vastavate elektroonikajäätmete** käitluse kulud. Kuna avatud reguleerimisala lisati elektroonikaromude direktiivi 15. augustil 2018, peavad avatud

reguleerimisala elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad kandma alates 15. augustist 2018 turule lastud **muude kasutajate kui kodumajapidamiste** avatud reguleerimisalas **olevate elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete** käitluse kulud. Päikesepaneelide puhul tuleb arvestada, et Eestis neid enne 2005. aastat turule ei lastud. Päikesepaneelide kasutamine hoogustus 2012. aastal.

JäätS-i § 26² lõige 5

JäätS-i § 26² lõikega 5 võetakse üle elektroonikaromude direktiivi artikli 13 lõike 1 teine lõik. Lõikes 5 esitatakse uuesti kehtiv lõige 2, kuid täpsustatakse, et see säte ei kohaldu päikesepaneelide puhul. Lõike 5 kohaselt kannab tootja enne 2005. aasta 13. augustit turule lastud **muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektri- ja elektroonikajäätmete**, välja arvatud uutega asendatavate päikesepaneelide **käitluse kulud**. See tähendab, et kui muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektri- ja elektroonikajäätmed asendatakse uutega, kannavad jäätmete käitluse kulud vastava toote tootjad, välja arvatud päikesepaneelide tootja, toodete tarnimisel. See tähendab, et turul tegutsevad päikesepaneelide tootjad ei pea uute **muude kasutajate kui kodumajapidamiste** päikesepaneelide müümisel võtma tasuta vastu kasutuselt kõrvaldatud mittekodumajapidamiste päikesepaneele, mis on turule lastud enne 12. augustit 2012. Päikesepaneelide puhul tuleb arvestada, et Eestis neid enne 2005. aastat turule ei lastud. Päikesepaneelide kasutamine hoogustus 2012. aastal.

JäätS-i § 26² lõige 6

JäätS-i § 26² lõikega 6 võetakse üle elektroonikaromude direktiivi artikli 13 lõike 1 kolmas lõik. Lõikes 6 esitatakse uuesti kehtiv lõige 3, kuid täpsustatakse, et see säte ei kohaldu päikesepaneelidele. Lõikes 6 sätestatakse, et enne 2005. aasta 13. augustit turule lastud **muude kasutajate kui kodumajapidamiste** elektri- ja elektroonikaseadmetest, välja arvatud päikesepaneelidest, tekkinud muude jäätmete käitluskulud kannab jäätmevaldaja. Säte kohaldub seadmete puhul, mis lasti turule enne 2005. aastat (endisaegsed jäätmed, elektroonikaromu direktiivi artikli 12 lõige 4), välja arvatud päikesepaneelide puhul. Päikesepaneelide puhul tuleb arvestada, et Eestis neid enne 2005. aastat turule ei lastud. Päikesepaneelide kasutamine hoogustus 2012. aastal.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus on valdavalt kasutatud kehtivas õiguses kasutuses olevaid termineid.

Eelnõus on sätestatud täpsustatud termini tähendus ja avatud nende sisu.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele. Eelnõukohase seadusega viiakse riigisisene õigus kooskõlla elektroonikaromu direktiiviga.

Muudatus on eelkõige täpsustavat ja regulatsiooni korrastavat laadi, muutmata seejuures juba JäätS-is sätestatud põhimõtteid.

Direktiivi vastavustabel on esitatud seletuskirja lisa 2.

6. Seaduse mõju

Eelnõukohasel seadusel puudub oluline mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ning regionaalarengule, samuti sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju.

Üldiselt on kavandatud muudatustel marginaalne mõju, kuna täpsustatakse vaid tootjavastutuse kohaldumise kuupäevi ning märgistusnõudeid, mis olid aga direktiivi kohaselt kohustuslikud juba varem.

Kavandatud muudatus 1

Jäätmeseaduse muudatustega täpsustatakse päikesepaneelide puhul laiendatud tootjavastutuse jõustumise kuupäeva, muudatusega nähakse ette, et tootjavastutust kohaldatakse alates 13. augustist 2012 turule lastud päikesepaneelide puhul.

Sihtrühm: päikesepaneelide tootjad, tootjate ühendused, ettevõtted ja kodumajapidamised, kes võtsid päikesepaneelid kasutusele enne 13. augustit 2012

Mõju ettevõtjate tegevusele ja majandusele

Päikesepaneelide tootjatele tootjavastutuse kuupäeva lisamine halduskoormust ja negatiivset mõju kaasa ei too. Kuupäeva lisamine on vaid tehniline muudatus.

Päikesepaneelidega seotud muudatus toob kaasa käitluskulude maksmise kohustuse jäätmevaldajale. Kuna päikesepaneelide käitlemise kulude kandmisel ei rakendu tagasiulatuva jõu põhimõte, tuleb enne 13. augustit 2012 turule lastud päikesepaneelide jäätmete kogumise ja taaskasutamise või kõrvaldamise kulud kanda jäätmevaldajal. Eelnõukohase seadusemuudatuse järgi tuleb kõikidel isikutel, sh kodumajapidamistel, kes võtsid päikesepaneelid kasutusele enne 13. augustit 2012, maksta päikesepaneelide jäätmete käitluse eest.

Eesti tootjatele, elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate ühendustele ning päikesepaneelide kasutajatele on eelnõukohane muudatus väikese mõjuga, kuna väga palju päikesepaneele enne 13. augustit 2012 kasutusel ei olnud.

Eestis rakendatakse laiendatud tootjavastutust elektri- ja elektroonikaseadmete, sh ka päikesepaneelide ja avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete puhul. Elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate tootjavastutuse eesmärk on toetada säästvat tarbimist ning tootmist, elektroonikaromude korduskasutamist, ringlussevõttu ja muud taaskasutamist, vähendada jäätmete kõrvaldamist ning toetada ressursside tõhusat kasutamist ja väärtuslike teiseste toorainete saamist. Laiendatud tootjavastutus kohustab tootjat tagama oma turule lastud probleemtootest tekkivate jäätmete käitlemise ning kandma selle kulud.

Eestis kasvas päikesepaneelide kasutuselevõtt 2012. aastal seoses elektrituruseaduse muudatusega ja toetusmeetmetega. Elektrituruseadust muudeti 01.01.2011, misjärel lubas see tavakodanikul endale ise elektrit toota ja ülejäägi võrku müüa. Aastal 2012 alustati väikeelamute omanikele suunatud taastuenergia kasutuselevõtu toetamisega. Vähest päikesepaneelide kasutuselevõttu tõestab ka 2018. aastal Finantsakadeemia OÜ koostatud aruanne „Riigi üldine energiatõhususkohustus aastatel 2021–2030 ning taastuenergia

eesmärkide täitmine“⁶ ning Eesti Taastuvenergia Koda aastaraamat 2018. aasta kohta⁷. Finantsakadeemia OÜ aruande kohaselt alustati väikeelamute omanikele suunatud taastuvenergia kasutuselevõtu toetamisega 2012. aastal ning päikeseenergia andmist elektrivõrku alustati 2014. aastal. Lisaks on aruandes KredExi vahendatud ja väikeelamutele suunatud toetuste andmed, mille kohaselt on eramutesse paigaldatud kuni 2016. aastani 20 päikesepaneeli ning neli päikesekollektorit. Taastuvenergia koda 2018. aasta aastaraamatu⁸ kohaselt algas päikeseenergia esiletõus Eestis 2018. aastal. Päikeseparkide rajamise kasvu tõi kaasa 2020. aasta lõpuni riigi jagatud taastuvenergia toetus kuni 50 kW võimsusega päikeseelektrijaamade rajamiseks.

Eleringi kodulehel on avaldatud võrguga ühendatud tootmismoodulite andmed⁹, selle tabeli kohaselt oli enne 13. augustit 2012 liitunud võrguga vaid üks mikrotootja liitumisvõimsusega 3 kW, see tähendab ca 11 päikesepaneeli kogukaaluga 207 kilogrammi¹⁰. Ühe keskmise päikesepaneeli jäätmekäitluse tasu on 4,56–7,6 eurot ning 11 päikesepaneeli jäätmekäitluse tasu on 49,68–82,8 eurot¹¹.

Teatav mõju võib olla elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate ühendustele, kuid see mõju ei ole väga suur. Elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate ühendustele on mõju siis, kui enne 13. augustit 2012 turule lastud päikesepaneelide jäätmed jõuavad tootjate ühenduste kogumiskohtadesse. Elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate ühenduse Elektroonikaromu hinnakirja järgi on päikesepaneelide taaskasutustariif 0,05–0,1 eurot kilo. Selle hinnakirja järgi oleks ühe keskmise päikesepaneeli taaskasutustasu 0,93–1,86 eurot¹². Samas on tootjate ühenduste kogumiskohtadeks kohalike omavalitsuste jäätmejaamad, kus jäätmeid suurtes kogustes vastu ei võeta. Seega võivad enne 13. augustit 2012 turule lastud päikesepaneelide jäätmed jõuda kohalike omavalitsuste jäätmejaamadesse vaid väikeses koguses ning kodumajapidamistelt. Seejuures tuleb arvestada, et elektri- ja elektroonikaseadmetele on kehtestatud kogumise ja ringlussevõtu sihtarvud ning tootjate ühendused on võtnud vastutuse tagada kehtestatud kogumise sihtmäärad ja ringlussevõtu eesmärgid. Kui tootjate ühendused kasutavad sihtarvude saavutamiseks enne 13. augustit 2012 turule lastud ning kasutuselt kõrvaldatud päikesepaneele, peaksid nad ka jäätmekäitluse kulud kandma.

Lisaks tuleb arvestada, et päikesepaneelide taaskasutuse ja ringlussevõtu kulud sõltuvad otseselt elektroonikaromudest saadavate sekundaarsete toormaterjalide turuhindadest maailmas, samuti jäätmekäitlejate teenusehindadest. Selliste materjalide eest saadav tulu katab kas osaliselt või täielikult positiivse väärtuseta materjalide jäätmekäitlusega seotud kulutused. Elektri- ja elektroonikaseadmete kogumise sihtarvude uuringus¹³ selgus, et 2011. aastal hinnati päikesepaneelide logistikatasuks 150 eurot tonni kohta ning käitlustasuks 25 eurot tonni kohta. Päikesepaneelide ringlussevõtu tehnoloogiad arenevad iga aastaga, tulevikus ringlussevõtu võime paraneb, jäätmekäitlusel saadav teise toorme kogus kasvab ja selle kvaliteet paraneb, mis suurendab saadavat tulu. IRENA koostatud päikesepaneelide jäätmekäitluse raportist

⁶ [Riigi üldine energiatõhususkohustus aastatel 2021–2030 ning taastuvenergia eesmärkide täitmine, september 2018, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Finantsakadeemia](#)

⁷ [Taastuvenergia aastaraamat 2018](#), Eesti Taastuvenergia Koda.

⁸ [Taastuvenergia aastaraamat 2018](#), Eesti Taastuvenergia Koda.

⁹ Võrguga ühendatud tootmismoodulite andmed_2025.xlsx, [Elektrivõrguga liitumine | Elering](#).

¹⁰ Päikesepaneel alumiiniumraamiga võimsusega 270 vatti kaalub 18,6 kilogrammi, [End-of-Life Management: Solar Photovoltaic Panels](#).

¹¹ 2023. aastal oli Eestist Hollandisse saadetavate päikesepaneelide jäätmete käitluse tasu 400 eurot/t ning Eesti jäätmekäitleja päikesepaneelide jäätmete käitluse tasu keskmiselt 240 eurot/t.

¹² [Elektroonikakäitlus OÜ Lisa 1. Hinnakiri EUR 2022](#)

¹³ [Study on collection rates of waste electrical and electronic equipment](#), 2014

selgub, et päikesepaneelid sisaldavad ka väärismetalle (hõbe, vask, indium, telluur, gallium, seleen). Belgias asuv päikesepaneelide käitleja suudab toota mitut eri fraktsiooni ning päikesepaneelidest suudetakse ringlusse võtta 86–95%¹⁴.

Lisaks tuleb võtta arvesse, et Eestisse paigaldatud päikesepaneele on võimalik ka korduskasutada ning osa päikesepaneele saadetakse korduskasutuse eesmärgil Eestist välja. MTÜ Eesti Päikeseelektri Assotsiatsiooni juhataja Andres Meesaku sõnul toimub Eestis päikesepaneelide korduskasutamine. Päikesepaneelid, mille jõudlus on vähenenud, suunatakse edasi Eestis asuvatele tarbijatele, teistesse liikmesriikidesse või eksporditakse Aafrikasse.

Lisaks tuleb arvestada, et ettevõtted rakendavad üha enam kestlikku juhtimist ning turul on üha enam vastutustundlikke ettevõtteid. Kui ettevõtte on vastutustundlik, peaks tal olenemata regulatsioonist olema huvi korralda enda poolt enne 13. augustit 2012 turule lastud päikesepaneelide jäätmete kogumist ja ringlussevõttu. Kestliku juhtimisega tagab ettevõtte olulise konkurentsieelise ning tarbijate usaldusväarsuse.

Mõju riigieelarvele, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele

Direktiivi muudatused tuleb võtta üle jäätmeseadusesse ning elektri- ja elektroonikaseadmete märgistamise määrulesse. Kui jäätmeid kõrvaldatakse nõuetekohaselt, siis ei ole direktiivi muudatustest tingitud otseseid kulusid riigieelarvele ette näha.

Kavandatud muudatus 2. Jäätmeseaduse muudatustega täpsustatakse avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate laiendatud tootjavastutuse jõustumise kuupäeva. Eelnõukohase muudatusega nähakse ette, et alates 15. augustist 2018 turule lastud avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete puhul kohaldub laiendatud tootjavastutus.

Sihtrühm: avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad, tootjate ühendused, avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete kasutajad

Mõju ettevõtjate tegevusele ja majandusele

Avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete tootjatele, tootjate ühendustele ja avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete kasutajatele see muudatus mõju ei avalda.

Eestis on kohaldatud laiendatud tootjavastutust kõikide elektri- ja elektroonikaseadmete puhul, mis vastavad elektri- ja elektroonikaseadme määratlusele. Selliste toodete tootjad on liitunud tootjate ühendustega või täidavad kohustusi individuaalselt. Tööstusseadmed liiguvad otse jäätmekäitlusse ning kodumajapidamises kasutatavad seadmed tootjate ühenduste kogumiskohtadesse, sh kohaliku omavalitsuse jäätmejaamadesse. Eestis on lähtutud põhimõttest, et seadmed, mida kasutatakse ka kodumajapidamises, on kodumajapidamise seadmed; nende seadmete tootjad on sõlminud lepingu tootjate ühendustega. Näiteks deklareerib tavapärane valgustitootja kõik valgustusseadmed, olenemata sellest, kas need on toodetud tööstusele või kodumajapidamisele.

¹⁴ solarcycle.be

Teatav mõju võib olla elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate ühendustele, kuid see mõju ei ole väga suur. Elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate ühendustele on mõju siis, kui enne 15. augustit 2018 turule lastud avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmed jõuavad tootjate ühenduste kogumiskohtadesse. Elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate ühenduse Elektroonikaromu hinnakirja alusel on eri elektroonikaseadmete taaskasutustariif 0,05–0,2 eurot kilo. Samas on tootjate ühenduste kogumiskohtadeks kohalike omavalitsuste jäätmejaamad, kus jäätmeid suurtes kogustes vastu ei võeta. Seega võivad enne 15. augustit 2018 turule lastud avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmed jõuda kohalike omavalitsuste jäätmejaamadesse vaid väikeses koguses ning kodumajapidamistelt. Seejuures tuleb arvestada, et elektri- ja elektroonikaseadmetele on kehtestatud kogumise ja ringlussevõtu sihtarvud ning tootjate ühendused on võtnud vastutuse tagada kehtestatud kogumise sihtmäärad ja ringlussevõtu eesmärgid. Kui tootjate ühendused kasutavad sihtarvude saavutamiseks enne 15. augustit 2018 turule lastud ning kasutuselt kõrvaldatud avatud reguleerimisalas olevaid elektri- ja elektroonikaseadmeid, peaksid nad kandma ka jäätmekäitluse kulud. Samas võeti näiteks Bolti tõukerattad esmakordselt kasutusele 2018. aasta septembris Pariisis ja sealt laienes see teenus ka Eestisse. Comodule'i tõukerattad tulid turule 2020. aastal.

Lisaks tuleb arvestada, et avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikaseadmete taaskasutuse ja ringlussevõtu kulud sõltuvad otseselt elektroonikaromudest saadavate sekundaarsete toormaterjalide turuhindadest maailmas, samuti jäätmekäitlejate teenusehindadest. Selliste materjalide eest saadav tulu katab kas osaliselt või täielikult positiivse väärtuseta materjalide jäätmekäitlusega seotud kulutused. Näiteks ostavad positiivse väärtusega elektroonikajäätmeid kokku metallijäätmete käitlejad, mis jäätmevaldajale rahalist väljaminekut kaasa ei too.

Lisaks tuleb arvestada, et ettevõtted rakendavad üha enam kestlikku juhtimist ning turul on üha enam vastutustundlike ettevõtteid. Kui ettevõtte on vastutustundlik, peaks olema tal olenemata regulatsioonist huvi korralda enda poolt enne 15. augustit 2018 turule lastud avatud reguleerimisalas olevate elektri- ja elektroonikajäätmete kogumist ja ringlussevõttu. Kestliku juhtimisega tagab ettevõtte olulise konkurentsieelise ning tarbijate usaldusväärsuse.

Mõju riigieelarvele, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele

Direktiivi muudatused tuleb võtta üle jäätmeseadusesse ning elektri- ja elektroonikaseadmete märgistamise määrusesse. Kui jäätmeid kõrvaldatakse nõuetekohaselt, siis direktiivi muudatustest tingitud otseseid kulusid riigieelarvele ette näha ei ole.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega riigile kulusid ei teki.

8. Rakendusaktid

Direktiivi ülevõtmiseks tuleb muuta jäätmeseaduse § 25 lõike 4 alusel kehtestatud määrus „Elektri- ja elektroonikaseadmete märgistamise viis ja kord“.

Määruse muutmise eelnõu kavand on seletuskirja lisas 1.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2025. aasta 9. oktoobril, mis on direktiivi ülevõtmise tähtaeg.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Siseministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Justiitsministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks järgmistele isikutele: Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus MTÜ, OÜ Eesti Elektroonikaromu, 1StopSolar OÜ, ABC Kliima, ArevaSolar, Bakeri OÜ, Balti Energy OÜ, Coolweld OÜ, Copower OÜ, DeltaE, Division Red, Ecosolar, Elevali, Elektrum, Energia Maailm OÜ, Energiaekspert OÜ, Energiapada OÜ, Energiapartner, EnergiaStuudio, EPEA, Epler-Lorenz, Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus MTÜ, JA Solar, Krimelte OÜ (MAPEI Solar Solutions), LKA Enterprises, merXu, MySolar, Naps Solar Eesti, OÜ Eesti Elektroonikaromu, Onninen Oy, Päikeseenergia OÜ, Päikesejaam, Paadimees, Pesatron, PM Kaubamaja, Pro-Solar OÜ, PV Cycle, RP Kuubis OÜ, Saules Spektrs (LV), Smartecon, Solar Station OÜ, Solar4You, SolarEst, Solarstone, SolarWheel OÜ, Solen, Solitek Baltic, Sonepar, Sunergia, Sunlight Energy OÜ, Sunly, Sunservice, Sunsystems, TT-Elekter, Ubik Solutions, Vesiroos OÜ.

Algatab Vabariigi Valitsus „....“ 2025

allkirjastatud digitaalselt